

Minisymposium ringslang groot succes

(Foto: Jelger Herder)

Aanleiding

In 1988 bracht Ton Stumpel zijn toenmalige student Walter Willigenburg in contact met net afgestudeerd bioloog Ronald Laan met als doel RAVON Zuid-Holland op te richten. Nu 25 jaar later kunnen we spreken dat dit met inzet van velen geleid heeft tot een bloeiende stabiele provinciale afdeling.

Om dit jubileum te vieren, is op vrijdagmiddag 14 maart 2014 het minisymposium 'Ringslangen Zuid-Holland, een opportunist in opmars' georganiseerd. De organisatie was een samenwerking van RAVON Zuid-Holland en de Werkgroep Ringslangen Zuid-Holland.

Minisymposium

Het symposium vond plaats in het historische Pesthuis (1661) van het Naturalis Biodiversity Center (Leiden). In totaal waren er 100 deelnemers aanwezig waaronder terreinbeheerders, mensen van vrijwilligersorganisaties en ecologische adviesbureaus. De deelnemers konden het museum gratis bezichtigen en van deze mogelijkheid werd gretig gebruik gemaakt. Oud RAVON Zuid-Holland bestuurslid Bart Siebelink leidde de dag en op het programma stonden zes lezingen:

- 25 jaar RAVON Zuid-Holland (Ronald Laan)
- Verspreiding van de ringslang in Zuid-Holland. Verovering van een provincie? (Richard Struijk)

- Populatieonderzoek: van tekening naar code (Arjan van der Lugt)
- Beheer voor reptielen en de ringslang in het bijzonder (Jeroen van Delft)
- De ringslang in Zuid-Holland, een Nederlandse populatie? (Elze Groenhout & Ingo Janssen)
- Broeihopen als springplank voor de ringslang (Richard Slagboom)

Presentaties (samenvattingen)

25 jaar RAVON Zuid-Holland (Ronald Laan)

Als Zuid-Hollands bestuurslid van het eerste uur deed Ronald Laan de aftrap. Aan de hand van verschillende beelden gaf hij een mooie samenvatting van 25 jaar RAVON Zuid-Holland. Door de jaren heen is het onderzoek naar de Zuid-Hollandse ringslang een repeterende factor die nu stevig verankerd is met de oprichting van de werkgroep Ringslangen Zuid-Holland. Een zorgpunt is er ook. Het Zuid-Hollandse clubblad 'Matrix' verschijnt momenteel niet meer. RAVON Zuid-Holland zoekt een enthousiaste vrijwilliger om hier aan te werken.

De ringslang in Zuid-Holland: verovering van een provincie? (Richard Struijk)

Over de herkomst van de ringslang in ZH is veel gezegd en geschreven. De populatie in Gouda is de meest bekende, maar tegenwoordig zeker niet meer de enige. Waar komt de soort momenteel voor en hoe kom je daar achter? En wat is het toekomstperspectief voor de soort in deze dichtbevolkte provincie? Richard liet zien dat er veel gevallen van uitzettingen in Zuid-Holland zijn gedocumenteerd. Interessant is dat het vaak niet om slechts een of enkele individuen gaat, maar meerdere dieren en dat er twee locaties zijn waarbij ringslangen "persa-achtige" kenmerken vertonen (dit is de ondersoort *Natrix natrix persa* uit de Balkan). Inmiddels lijkt er sprake te zijn van

Sprekers en dagvoorzitter van het minisymposium (v.l.n.r. Koos Rust, Jeroen van Delft, Richard Struijk, Richard Slagboom, Ingo Janssen, Elze Groenhout, Bart Siebelink, Ronald Laan, Arjan van der Lugt).

Auditorium in het historische Pesthuis in Naturalis Biodiversity Center.

Koos Rust verzorgde de registratie van alle deelnemers.

De zaal zat vol: precies 100 deelnemers!

tenminste acht (deel)populaties. Daarnaast zijn er diverse waarnemingen uit overige delen van Zuid-Holland, maar daar lijkt geen sprake te zijn van een zich zelf in standhoudende populatie, dwz dat er geen regelmatige waarnemingen zijn en geen aanwijzingen zijn voortplanting in het gebied. Over de tijd heen gezien, is er duidelijk sprake van een opmars in Zuid-Holland. Deels is deze veroorzaakt door uitzettingen, maar de ringslang veroverd ook veel nieuwe leefgebieden op eigen kracht.

Populatieonderzoek, van tekening naar code (Arjan van der Lugt)

Op veel plaatsen in Nederland voeren liefhebbers onderzoek naar de ringslang uit. Vaak worden ringslangen gevangen en foto's genomen voor individuele herkenning. Op deze manier kan men zien of en waar de ringslang al eerder is aangetroffen. Dergelijk onderzoek is in Gouda en Reeuwijk ook al lange tijd gaande. Het blijkt echter dat op een gegeven moment teveel foto's aanwezig zijn om nog handmatig te vergelijken. Veelal stopt het vangen dan niet, maar de verwerking van gegevens wel. De Werkgroep Ringslangen Zuid-Holland heeft hier een oplossing voor bedacht: een codering van buikschubben en een database om de verwerking te vergemakkelijken. Arjan heeft uiteengezet hoe dit in zijn werk gaat en wat de bevindingen tot dusver zijn. Opmerkelijk is het alsnog aanhoudend nieuwe individuen dat wordt gevonden (dit betreffen dus geen hervangsten). Mogelijk duidt dit op een grote populatie en een grote actieradius, maar harde conclusies zijn nog niet mogelijk. Het lijkt erop dat langdurig onderzoek over een groter gebied nodig is om een goed inzicht te krijgen in de populatiedynamica.

Beheer voor reptielen en de ringslang in het bijzonder (Jeroen van Delft)

Vanuit zijn ervaring met herstelprojecten en natuurbeheer voor reptielen en de gladde slang in het bijzonder, deed Jeroen suggesties voor het natuurbeheer dat gunstig is voor de ringslang. Daarbij stond niet alleen de ecologische kant centraal, maar werd ook benadrukt dat samenwerking over grenzen heen, het enthousiasmeren van betrokkenen, het werken met vrijwilligers en grootschalig denken maar kleinschalig uitvoeren van groot belang is.

De ringslang in Zuid-Holland, een Nederlandse populatie? (Elze Groenhout & Ingo Janssen)

De natuurlijkheid van de Zuid-Hollandse ringslangpopulaties wordt al lang betwist. Kunnen genetische, archeologische en recente data helderheid verschaffen? Ingo en Elze onderzoeken de drie mogelijkheden voor de Zuid-Hollandse populaties:

Jeroen van Delft informeerde over het beheer voor reptielen en legde de focus uiteraard bij de ringslang.

Elze Groenhout, Koos Rust, Conn Barrett en Gré ter Wordt duiken dieper in de materie omtrent de genetica.

Richard Slagboom tijdens zijn prachtige presentatie over broeihopen.

1) uitsluitend natuurlijk, 2) uitsluitend uitzetting of 3) natuurlijk en uitzetting. Historische gegevens, bijvoorbeeld archeologische vondsten, over het voorkomen van de ringslang in Zuid-Holland werden gecombineerd met genetische analyses. Hoewel er bewijzen zijn voor het historisch voorkomen van de soort in Zuid-Holland, kunnen er op basis van genetisch onderzoek nog geen eenduidige uitspraken worden gedaan.

Broeihopen als springplank voor ringslangen (Richard Slagboom)

Richard had een prachtige presentatie en ging in op de mogelijkheden om ringslangpopulaties te helpen door het strategisch toepassen van broeihopen. Richard plaatste de aanwezigheid van ringslangen in de Krimpenerwaard e.o. in een breder perspectief. Door daarbij het menselijk landgebruik in vogelvlucht de revue te laten passeren, was zijn presentatie niet alleen een lust voor het oor, maar ook zeker voor het oog.

Richard Struijk, Arjan van der Lugt & Koos Rust

